

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
Кафедра педагогіки та суспільних наук**

**ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЛОГІКА»**

для студентів напряму підготовки

6.140103 „Туризм”

6.140101i „Готельно-ресторанна справа”

Полтава 2016 рік

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

КОНТРОЛЬНА РОБОТА 1

Теоретична частина

1. У чому полягає сутність методу формалізації в логіці?
2. Історичні етапи становлення логіки як науки.
3. Зв'язок мови і мислення. Природна і штучна мова.
4. Традиційна і сучасна логіка.
5. Місце і роль Аристотеля в формальній логіці.
6. Чим відрізняються логічні помилки від фактичних?
7. Теоретичне і практичне значення логіки.
8. Сутність поняття, його зміст і обсяг.
9. Відношення між поняттями.
10. Закон оберненого відношення між змістом і обсягом поняття.
11. Які поняття називають порівнянними, а які – непорівнянними?
12. Ознаки правильного мислення.
13. Сумісні і несумісні поняття.
14. Поділ понять.
15. Що таке визначення поняття?
16. Закон мислення та основні формально-логічні закони.
17. Закон тотожності.
18. Закон несуперечності.
19. Закон виключеного третього.
20. Закон достатньої підстави.
21. У чому полягає гуманістичний характер закону достатньої підстави?
22. Які інші (крім чотирьох основних) закони логіки Ви знаєте?
23. Чим судження як форма правильного мислення відрізняється від поняття?
24. Види суджень.
25. Структура судження.
26. Специфіка простих суджень.
27. Складні судження та їх специфіка.
28. Умови істинності кон'юнкції.
29. За яких умов є хибною імплікація?
30. Умови істинності нестрогої диз'юнкції.
31. За яких умов є істинною строга диз'юнкція?
32. Умови істинності еквіваленції.
33. Що характерне для операції заперечення?
34. Категоричні судження.
35. За яких умов «логічний квадрат» має сенс?

КОНТРОЛЬНА РОБОТА 2

Теоретична частина

1. Умовивід як складна форма логічного мислення.
2. Безпосередні й опосередковані умовиводи.
3. Дедуктивні умовиводи, їх види.
4. Проблема істинності умовиводів.
5. Три терміни силогізму.
6. Правила засновків.
7. Фігури силогізму.
8. Ентимеми та їх види.
9. Значення терміна «модус силогізму».
10. Різновиди силогізму.
11. Полісилогізми та їх види.
12. Прості й складні дилеми.
13. Чим індуктивні умовиводи відрізняються від дедуктивних?
14. Сутність математичної індукції.
15. Що характерне для повної індукції?
16. Яку індукцію називають неповною?
17. Наукова індукція.
18. Що таке аналогія?
19. Види аналогії.
20. Яка роль запитань у процесі пізнання?
21. Типові помилки при формулюванні запитань.
22. Значення терміна «гіпотеза».
23. Побудова гіпотези та її перевірка.
24. Які Ви знаєте гіпотези про виникнення Сонячної системи, життя на Землі, людини?
25. Що Ви знаєте про терміни «доведення» й «аргументація»?
26. Види аргументів.
27. Які є правила стосовно аргументів?
28. Суть і специфіка спростування.
29. Суперечка, її види і форми.
30. Коротка характеристика дискусії і полеміки.
31. Роль опонента і пропонента в суперечці.
32. Коротка характеристика диспуту й дебатів.
33. Софізми і паралогізми.
34. Як визначаються поняття парадоксу й антиномії?
35. Коректні і некоректні засоби ведення суперечки.

Окрім теоретичних питань, для контролю поточної успішності студентів використовуються тестові питання, розміщені в тестовій оболонці OpenTest

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ І ЗНАЧЕННЯ ЛОГІКИ ЯК ГАЛУЗІ ЗНАННЯ

I рівень складності

1. Формальна логіка з'явилась:

- в Середні віки;
- **в Античності;**
- в Новий час;
- в епоху Відродження.

2. Традиційна логіка є:

- символічною;
- **аристотелівською;**
- математичною;
- сучасною.

3. Знаки бувають:

- зрозумілі і незрозумілі;
- прості і складні;
- **мовні і немовні;**
- художні і нехудожні.

4. Граматичний сполучник «або» належить до:

- математичних символів;
- логічних змінних;
- **логічних сталих;**
- дескриптивних термінів.

5. Засновник формальної логіки

- Платон;
- **Аристотель;**
- Зенон;
- Г. Фреге.

6. Індійська філософська школа «ньяя» означає

- знання;
- закон;
- мислення;
- **логіка.**

7. Хто з відомих вчених сказав, що виникнення кібернетики було б неможливим без логіки?

- І.Ньютон;
- **Н.Віннер;**
- А.Ампер;
- Н.Бор.

8. Думки, що відповідають дійсності є:

- хибними;
- невизначеними;
- гіпертрофованими;
- істинними.

II рівень складності

1. Яке з наведених визначень найбільш точно розкриває поняття «логіка»?

- наука про закони і форми правильного мислення;
- **філософська наука про закони і форми правильного мислення;**
- наука про дослідження міркувань з метою створення теорії їх правильності;
- особлива наука, що вивчає мислення.

2. Що таке формалізація?

- формальний підхід до будь-якого знання;
- логічний прийом, поєднання подумки частин предмета, роз'єднаних у процесі аналізу;
- розділ логіки, у якому вивчаються способи систематичного приписування значень виразам формалізованої мови;
- **побудова моделі, у якій змістовним думка м і міркуванням відповідають формальні аналоги.**

3. Яке визначення мови є правильним?

- **це система знаків із заданою інтерпретацією, яка використовується для комунікації та пізнання;**
- це різновид комунікації із жорстко регламентованим значенням;
- це система спілкування, яка виникає стихійно в умовах практичної взаємодії індивідів;
- це спеціальна фіксація способів, засобів і результатів пізнання.

4. Логос у давньогрецького мислителя Геракліта означає:

- це поняття, що відображає ознаку предмета в судженні;
- це судження, що утверджує певну думку;

- це логічна операція, що розкриває зміст поняття;
- **те, що упорядковує світ, одвічна, об'єктивна всезагальна, тривка закономірність.**

5. Штучні мови – це мови, які створені...

- спеціально для фіксації способів, засобів і результатів пізнання;
- стихійно, в умовах практичної взаємодії індивідів певної соціальної групи;
- для кращого розуміння історичних процесів;
- для спілкування людей з надприродними силами.

6. Що таке мислення?

- це процес реального відображення дійсності;
- це діяльність соматичних структур людського організму;
- **це активний процес діяльності людського мозку;**
- це форма чуттєвого пізнання, яка продукує інформацію про предмети.

7. Свідомість визначають як...

- форма, яка адекватно реагує на реальне в природі та суспільстві;
- **процес ідеального відображення дійсності;**
- взаємодія тілесності людини з космосом;
- процес реального відображення дійсності.

8. В чому полягає специфіка логіки як науки?

- у вивченні тільки істинних міркувань;
- у вивченні хибних думок;
- у вивченні людської свідомості;
- **у вивченні мислення втіленого у мові.**

III рівень складності

1. Заслугами Аристотеля в логіці є:

- формулювання трьох основних законів логіки;
- розгляд логіки, як окремої науки;
- вивчення підсвідомого;
- започаткування основ вчення про логічне доведення.

2. Класичну логіку започаткували...

- Г.Фреге;
- Дж.Свіфт;
- Р.Декарт;

- Б. Рассел.
3. З даного списку до сучасної логіки відносяться...
- епістемна логіка;
 - модальна логіка;
 - деонтична логіка;
 - традиційна логіка.
4. Як називаються спеціальні логічні праці Аристотеля?
- «Про душу»;
 - «Категорії»;
 - «Риторика»;
 - «Топіка».

ТЕМА 2. ПОНЯТТЯ

I рівень складності

1. Будь-яке поняття має:
- величину;
 - обсяг;
 - розмір;
 - фігуру.
2. «Сонце» – це поняття:
- одиничне;
 - фізичне;
 - нульове;
 - загальне.
3. Поняття «зірка» та «сузір'я» знаходяться у відношенні:
- підпорядкування;
 - перехрещення;
 - визначення;
 - поділу;
4. Відношення між поняттями зображуються:
- круговими схемами Бойлера;
 - круговими схемами Ейлера;
 - круговими схемами Мейджера;
 - круговими схемами Аристотеля.

5. Яке з перелічених імен виражає одиничне поняття:

- поема Т.Шевченка;
- істина;
- країна Європи;
- місто України Полтава.

6. Яке поняття є нульовим?

- відмінник;
- справедливість;
- кам'яне вугілля;
- машина часу.

7. Визначення поняття це:

- логічна операція над змістом;
- логічна операція над обсягом;
- логічна операція з класами;
- будь-яка логічна операція.

8. Поняття, більше за обсягом називається:

- видовим;
- родовим;
- збірним;
- широким.

II рівень складності

1. Яке визначення поняття є правильним?

- думка, у процесі якої встановлюється істинність якогось слова;
- розкладання предмета на частини подумки;
- міркування, в якому щось стверджується чи заперечується незалежно від будь-якої умови;
- думка, яка відображає предмет, його сутність, найбільш істотні загальні ознаки, відношення та зв'язки.

2. Що входить у зміст поняття?

- сукупність основних істотних ознак предмета, або класу однорідних предметів;
- обсяг властивостей предмета;
- наявність у предмета будь-яких ознак;
- наявність самого предмета.

3. Що являє собою обсяг поняття?

- це обґрунтування якоїсь думки, положення, висловлювання;

- це знаковий вираз, що позначає якийсь предмет;
- **це множина предметів, кожний з яких є носієм ознак, що складають зміст поняття;**
- це сукупність прийомів та операцій пізнання й перетворення дійсності.

4. Згідно із законом оберненого відношення змісту та обсягу поняття:

- чим ширший обсяг поняття, тим ширший і зміст поняття;
- **чим ширший зміст поняття, тим вузьчий є його обсяг;**
- чим більш визначеним є зміст поняття, тим менш визначеним є його обсяг;
- чим суперечливіший обсяг, тим невизначеніший зміст .

5. В чому полягає специфіка такої логічної операції як узагальнення?

- в переході від поняття з ширшим обсягом до поняття з вузьким обсягом;
- в розкритті обсягу родового поняття через перелік його видів чи елементів;
- в поділі поняття на окремі різновиди;
- **в переході від поняття з вузьким обсягом до поняття з ширшим обсягом в результаті збіднення його змісту.**

6. Що характеризують у логіці зміст і обсяг понять?

- **невід'ємні сторони поняття, виражають природу, цілісність предмета;**
- прийоми та операції пізнання цінностей явищ і ознак предмета;
- частини предметів подумки роз'єднаних у процесі аналізу;
- реальність на противагу вигаданому чи фантастичному.

7. Що мислиться в абстрактному понятті?

- ознака з їх носіями, тобто з відповідними предметами;
- наявність у предмета безлічі ознак;
- відсутність у предмета ознак;
- **ознака, яка ізольована від її носія.**

8. Що обов'язково передбачає загальне поняття?

- предмети, котрих або ще не було й немає, або ніколи не буде;
- **два чи більше предметів;**
- один-єдиний предмет;
- конгломерат несумісних предметів.

III рівень складності

1. За кількістю елементів обсягу поняття поділяються на:
 - **непусті;**
 - абстрактні;
 - **нульові;**
 - конкретні.

2. Що обов'язково властиве для понять?
 - **множина предметів;**
 - визначення істини чи хибі;
 - позначення словосполученням;
 - **це спеціальна фіксація способів, засобів і результатів пізнання.**

3. Які бувають поняття за характером ознак, що складають зміст?
 - **позитивні і негативні;**
 - одиничні і загальні;
 - обмежені й необмежені;
 - **співвідносні і безвідносні.**

4. Що є неістотними ознаками поняття «вода»?
 - **колір;**
 - **смак;**
 - будова атома;
 - **фізичний стан.**

ТЕМА 3. СУДЖЕННЯ

I рівень складності

1. Судження – це:
 - речення;
 - незакінчена думка;
 - узагальнене поняття;
 - **форма думки.**

2. Судження виражається у формі:
 - **розповідного речення;**
 - питального речення;
 - спонукального речення;
 - словосполучення.

3. Істинним чи хибним може бути:

- поняття;
- **судження;**
- термін;
- квантор.

4. Предмет судження називається:

- сутністю;
- **суб'єктом;**
- силогізмом;
- предикатом.

5. Судження «Вічний двигун існує» є:

- релятивним;
- атрибутивним;
- екзистенційним;
- **нульовим.**

6. Судження бувають:

- зрозумілі і незрозумілі;
- **прості і складні;**
- повні і скорочені;
- нічого з перерахованого не підходить.

7. Судження «Всі студенти вивчають логіку» є судженням:

- одиничним;
- частковим;
- нульовим;
- **загальним.**

8. Судження «Всі сосни - не берези» є:

- **заперечуючим;**
- стверджуючим;
- несумісним;
- невизначеним.

II рівень складності

1. Що таке судження?

- думка, у процесі якої встановлюється істинність якогось слова;
- форма мислення, що відображає предмет, його сутність, найістотніші ознаки, зв'язки, відношення;
- **це форма мислення у якій засобами ствердження або**

заперечення розкриваються зв'язки предметів з їх ознаками або відношення між предметами;

- думка, в якій з одного або кількох істинних суджень, на основі певних правил виводу, отримують нове судження.

2. Яку роль у судженні виконує квантор?

- уточнює об'єм суб'єкта і ставиться перед ним;
- виконує роль логічного підмета;
- виконує роль логічного присудка;
- уточнює зміст предмета думки і ставиться після нього.

3. Що являє собою логіка висловлювань?

- це розділ традиційної логіки, який вивчає істинність чи хибність вираженої у звичайній мові;
- це розділ сучасної логіки, що вивчає дескриптивні висловлювання та відношення між ними у структурі міркувань;
- це частина сучасної логіки, яка вивчає минуле, майбутнє і теперішнє;
- розділ логіки, який пропонує вирішення мовних проблем.

4. В чому виражена модальність судження?

- в операції, розкриває зміст предиката;
- в доведенні тези чи спростуванні антитези;
- в операції, що розкриває повний зміст суб'єкта;
- в принципі розрізнення об'єктивно можливого, дійсного та необхідного.

5. Термін S або P вважається розподіленим тільки тоді, коли:

- об'єм одного терміна входить в об'єм іншого або повністю виключається з нього;
- об'єм складає частину об'єму іншого терміну;
- якщо зміст відповідає реальності;
- якщо зміст узгоджується з об'ємом.

6. Складне судження «Якщо на вулиці йде дощ, то асфальт буде мокрим» є:

- диз'юнктивним судженням;
- заперечувальним судженням;
- імплікативним судженням;
- кон'юнктивним судженням.

7. Коли у судженнях існує відношення суперечності?

- коли суб'єкт одного судження є підпорядковуючим щодо суб'єкта іншого судження;

- коли одне судження суперечить іншому, але нічого не стверджує;
- коли одне із суджень не тільки заперечує інше, а й щось стверджує;
- коли одне судження і стверджує і заперечує самого себе.

8. Для чого потрібний у логіці так званий «логічний квадрат»?

- щоб у належній наочній формі, апелюючи до уяви людини, полегшувати їй запам'ятовування характеру відношень між судженнями, в яких ідеться про одне й те саме, у той же час і в тому ж відношенні;
- щоб краще бачити наявну форму думки;
- щоб мати чітке уявлення про предмет складної думки;
- щоб подолати екзистенційні заперечення.

III рівень складності

1. Що входить у просте атрибутивне судження?

- екзистенціал;
- зв'язка;
- суб'єкт;
- предикат.

2. Назвати частково стверджувальні судження:

- «Деякі викладачі є спортсменами»;
- «Жодна з жінок до XX ст. не була видатним філософом»;
- «Деякі українці – студенти»;
- «Деякі люди не мають вищої освіти».

3. Які існують різновиди диз'юнктивних суджень?

- негативна диз'юнкція;
- атрибутивна диз'юнкція;
- суворая диз'юнкція;
- несувороая диз'юнкція.

4. Еквівалентне судження, яке зв'язується сполучником «Якщо і тільки якщо... то...» буде істинним коли:

- коли обидві її частини будуть істинними;
- коли одна її частина хибна;
- коли обидві її частини будуть хибними;
- коли одна її частина істинна.

ТЕМА 4. ОСНОВНІ ЗАКОНИ ЛОГІКИ

I рівень складності

1. Закони логіки і закони природознавства:

- подібні;
- відмінні;
- тотожні;
- говорять про різні закономірності.

2. Закони логіки вимагають:

- покірності і слухняності;
- визначеності і несуперечності;
- незмінності і стабільності;
- спокою і порядку.

3. Закони логіки відображають стійки взаємозв'язки між:

- предметами;
- окремими людьми;
- світом і людиною;
- думками.

4. Скільки існує основних законів логіки?

- безліч;
- чотири;
- два;
- три.

5. Два суперечні судження про два різні предмети не можуть бути:

- одночасно істинними;
- одночасно хибними;
- одне – істинним, інше – хибним;
- не істинним і не хибним кожне.

6. Два протилежні судження про два різні предмети

- повинні бути одночасно істинними;
- повинні бути одночасно хибними;
- повинні бути одне – істинним, інше – хибним;
- можуть бути будь-якими за істинністю.

7. Хто вперше сформулював закон достатньої підстави?

- Г.Лейбніц;

- Аристотель;
- Ф.Бекон;
- Р.Декарт.

8. Основна властивість закону тотожності:

- доведеність;
- несуперечність;
- **визначеність;**
- нічого з перерахованого не підходить.

II рівень складності

1. В чому виявляється всезагальність основних законів логіки?

- в їх багатозначності;
- в їх природності;
- **в їх дії у всіх сферах людського мислення;**
- в їх фрагментарності.

2. Що є об'єктивною основою закону несуперечності?

- **є те, що один і той самий предмет не може одночасно мати і не мати одну і ту ж властивість;**
- є те, що предмет повинен бути тотожним сам собі;
- є те, що предмет повинен бути тотожним іншим предметам;
- є те, що предмет не повинен мати жодної суттєвої властивості.

3. Вираз «...а третього і бути не може» стосується:

- тільки трьох одиничних суджень де ніщо не стверджується і не заперечується;
- тільки одного загальнозаперечувального судження, є категоричне заперечення;
- **тільки двох одиничних суджень, в одному з яких щось стверджується, а в другому те ж саме, в то же самий час, у тому ж відношенні заперечується;**
- тільки одного загальностверджувального судження, де є категоричне ствердження.

4. Яка думка, згідно закону достатньої підстави може бути достовірною?

- тільки та думка, яка спирається на міркування авторитетних людей;
- тільки та думка, яка ґрунтується на практиці життя;
- тільки та думка, яка ґрунтується на власному досвіді;
- **тільки та думка, істинність якої достатньо обґрунтована.**

5. Що можна простежити або усвідомити за допомогою таких трьох основних ознак правильного мислення як чіткість, послідовність, доведеність:

- те, наскільки мислення людей може називатися правильним;
- те, наскільки наше мислення відрізняється від мислення інших людей;
- те, настільки ми віддані улюбленій справі;
- те, настільки в нас розвинені емоції і почуття.

6. Що означає чіткість мислення?

- наявність багатозначності думки і щирості людини;
- прагнення людини обґрунтувати своє міркування;
- ясність змісту, зрозумілість, недвозначність термінів, фраз, понять, які висловлюються;
- терпеливе ставлення до опонента.

7. В чому полягає гуманістичний характер закону достатньої підстави?

- в зосередженні уваги на особистості кожної людини, на її неповторності та праві на свободу, радість щастя;
- в забороні приймати на віру будь-які думки, в захисті права кожної людини на сумніви, власні погляди, переконання, світогляд;
- в пізнанні світу не тільки розумом, а й інтуїцією, почуттями, серцем;
- в апеляції до індивідуальності кожної людини.

8. В чому полягає загальнолюдський характер законів логіки?

- в тому, що їх повинні дотримуватися всі люди, незалежно від того, до якої раси, нації, соціальної групи вони належать;
- в гуманістичному відношенні до чесних і мужніх людей;
- в тому, що всі люди повинні довіряти один одному;
- у постійному пошуку в кожній людині високоморальних якостей.

III рівень складності

1. Закон тотожності спрямований проти:

- недоведених думок;
- нечітких думок;
- розпливчастих думок;
- неясних думок.

2. В науці достатніми підставами вважаються:

- аксіоми;

- чуттєвий досвід авторитетних людей;
 - **положення про перевірені факти дійсності;**
 - **раніше доведені наукові положення.**
- 3. В яких умовиводах дотримано закону достатньої підстави:**
- «Всі студенти вивчають іноземну мову», «Петренко вивчає іноземну мову» і відповідно «Петренко є студентом»;
 - «Петренко є свідком», «Свідок зобов'язаний прибути до суду і давати там правдиві свідчення» і відповідно, «Петренко зобов'язаний прибути до суду і дати правдиві свідчення»;
 - «Петренко є менеджером з продажу продовольчих товарів», «Менеджер з продажу товарів повинен володіти знаннями соціальної психології» і відповідно, «Петренко повинен володіти знаннями соціальної психології»;
 - «Всі хто ходить на стадіон люблять футбол», «Петренко іноді ходить на стадіон», і відповідно, «Петренко любить футбол».
- 4. Які логічні помилки перешкоджають розвитку закону тотожності?**
- двозначність виразу, підміна сутності понять;
 - суперечка про вербальні поняття коли учасники дискусій не можуть дійти згоди з причини недосягнення конвенції;
 - використання одного і того ж терміну у різних значеннях;
 - використання нецензурної лексики.

ТЕМА 5. УМОВИВІД. ДЕДУКТИВНІ УМОВИВОДИ

I рівень складності

- 1. Умовивід – це:**
 - закон мислення;
 - складне судження;
 - **форма думки;**
 - істинний висновок.

- 2. Кожний простий силігізм має:**
 - форму;
 - **фігуру;**
 - розмір;
 - обсяг.

- 3. Полісилігізм є:**
 - складним судженням;
 - **системою силігізмів;**

- умовним силогізмом;
- ніщо з названого не підходить.

4. Дедуктивні умовиводи називаються:

- алогізмами;
- **силогізмами;**
- софізмами;
- парадоксами.

5. Силогізм складається з:

- чотирьох слів;
- набору знаків;
- **трьох термінів;**
- кількох речень.

6. Судження, яке віддзеркалює нові зв'язки – це:

- **висновок;**
- засновок;
- аксіома;
- теорія.

7. Хто із мислителів давньої Греції створив закінчену теорію дедукції – силогістику?

- Платон;
- Сократ;
- **Аристотель;**
- Піфагор.

8. Найскладнішою формою мислення є:

- судження;
- поняття;
- аксіома;
- **умовивід.**

II рівень складності

1. Що являє собою дедуктивний умовивід?

- рух думки від загальної закономірності до часткового випадку;
- рух думки від часткового випадку до загальної закономірності;
- рух думки від часткового до конкретного;
- рух думки від загальної закономірності до іншої загальної закономірності.

2. Яку роль відіграє в силогізмі середній термін?

- підсилює висновок;
- відіграє провідну роль заміняючи один із двох засновків;
- **він входить до обох засновків, забезпечуючи між ними логічний зв'язок, виступаючи при цьому опосередкованою ланкою уможливлуючи зв'язок;**
- він не входить до засновків, але входить до висновку уможливлуючи його.

3. Один із різновидів дедуктивного умовиводу називається умовним. В чому полягає специфіка?

- **в ньому принаймні один із засновків є умовним;**
- в ньому принаймні один із засновків є розподільним судженням;
- в ньому обидва засновки категоричні;
- в ньому відсутній один із засновків.

4. Що являють собою безпосередні умовиводи?

- **це такі умовиводи, де висновок отримується із одного засновку;**
- це такі умовиводи, де висновок отримується із трьох засновків;
- це такі умовиводи, де висновок отримується із двох засновків;
- це такі умовиводи, де висновок отримується із нескінченної кількості коротких засновків.

5. У силогізмі мають бути лише три терміни – суб'єкт, предикат і середній термін. Порушення цього правила призводить:

- до логічної помилки, яка має назву «логомахія»;
- до логічної помилки, яка має назву «омонімія»;
- **до логічної помилки, яка має назву «учетверіння термінів»;**
- до логічної помилки, яка має назву «завуальоване видалення предикату».

6. Що таке скорочений силогізм, тобто ентимема?

- **це такий силогізм, у якому пропущено один із засновків, або висновок;**
- це такий силогізм, у якому додано один із засновків, або висновок;
- це такий силогізм, у якому відсутні і засновки і висновок
- це такий силогізм, у якому є лише середній термін.

7. На чому базується висновок у силогізмі?

- на одному засновку, без середнього терміну;
- на трьох засновках, які є судженнями, що не пов'язані між собою загальним поняттям;
- на двох засновках із трьома середніми термінами;

- на двох засновках, які є судженнями, що пов'язані між собою загальним поняттям.

8. В чому полягають суттєві відмінності між засновками і висновком?

- в тому, що засновки ґрунтуються на раніше відомих судженнях, на підставі яких робиться висновок, а висновок являє собою нове судження, отримане в результаті співставлення засновків;
- в тому, що засновки ґрунтуються на раніше невідомих судженнях, на підставі яких робиться висновок, а висновок являє собою старе судження, отримане в результаті невідомих засновків;
- відмінності лише в термінах;
- засновки можуть бути лише в кінці умовиводу, а висновок завжди знаходиться на його початку.

III рівень складності

1. З яких компонентів складається умовивід:

- вихідних знань;
- вивідного знання;
- обґрунтовуючого знання;
- гіпотетичного міркування.

2. Висновок, тобто умовивід буде істинним якщо:

- один із засновків істинний;
- засновки істинні за змістом;
- він одержаний від порядних людей;
- якщо умовивід правильний за своєю будовою.

3. В яких умовиводах дотримано закону достатньої підстави:

- «Всі студенти вивчають іноземну мову», «Петренко вивчає іноземну мову» і відповідно «Петренко є студентом»;
- «Петренко є свідком», «Свідок зобов'язаний прибути до суду і давати там правдиві свідчення» і відповідно, «Петренко зобов'язаний прибути до суду і дати правдиві свідчення»;
- «Петренко є менеджером з продажу продовольчих товарів», «Менеджер з продажу товарів повинен володіти знаннями соціальної психології» і відповідно, «Петренко повинен володіти знаннями соціальної психології»;
- «Всі хто ходить на стадіон люблять футбол», «Петренко іноді ходить на стадіон», і відповідно, «Петренко любить футбол».

4. При яких умовах умовивід буде хибним?

- коли хоча б один із засновків хибний;

- коли побудова умовиводу хибна;
- коли у пропонента поганий настрій;
- коли відсутній висновок.

ТЕМА 6. УМОВИВОДИ ІНДУКТИВНІ ТА ЗА АНАЛОГІЄЮ

I рівень складності

1. Аналогія – це:

- правило індукції;
- **вид умовиводу;**
- закон логіки;
- складне судження.

2. Індукція буває:

- проста і складна;
- досконала і недосконала;
- правильна і неправильна;
- **повна і неповна.**

3. Індукція – це:

- складне судження;
- логічна зв'язка;
- **вид умовиводу;**
- вид дедукції.

4. В основі моделювання лежить умовивід:

- дедуктивний;
- індуктивний;
- **за аналогією;**
- складний.

5. Аналогія буває:

- повна і неповна;
- **строга і нестрога;**
- проста і складна;
- очевидна і неочевидна.

6. Кого вважають засновником індуктивної логіки?

- **Ф.Бекона;**
- Сократа;
- Г.Фреге;
- Б.Рассела.

7. Індукція є протилежною:

- патристиці;
- схоластиці;
- модальності;
- дедукції.

8. Умовивід за аналогією ще називають:

- деструктивним;
- **традуктивним;**
- дедуктивним;
- спекулятивним.

II рівень складності

1. Індуктивними умовиводами називаються умовиводи:

- в яких ми переходимо від загального до одиничного;
- в яких ми переходимо від невідомого до відомого;
- в яких ми переходимо від креативного до творчого;
- **в яких ми переходимо від одиничного або часткового до загального.**

2. Неповною індукцією є:

- **такий вид індуктивного умовиводу, за допомогою якого загальний висновок дістають із засновків, які не охоплюють усіх випадків досліджуваного явища;**
- такий вид індуктивного умовиводу, за допомогою якого загальний висновок дістають із засновків, які охоплюють усі випадки досліджуваного явища;
- такий вид індуктивного умовиводу, за допомогою якого робиться загальний висновок про всі предмети будь-якого класу на основі аналогії;
- такий вид індуктивного умовиводу, за допомогою якого робиться загальний висновок про всі предмети будь-якого класу на основі модальності.

3. Як проходить рух думки в умовиводі за аналогією?

- від загального до часткового;
- від одиничного несвідомого до загального свідомого;
- **від одного часткового випадку до іншого часткового випадку;**
- від загального до загального.

4. Чим відрізняється повна індукція від дедукції?

- **тим, що вона не дає знання про інші предмети, крім тих, які**

мисляться в одиничних судженнях-засновках;

- тим, що вона побудована в основному на інтуїції;
- тим, що вона використовує у своїх міркуваннях лише загальні факти дійсності;
- тим, що вона дає знання про інші предмети, крім тих, які не мисляться в одиничних судженнях-засновках.

5. На чому ґрунтується особливий різновид індуктивних умовиводів так звана математична індукція?

- на особливостях людської психіки на етапі онтогенезу;
- на характері людських стосунків в підлітковому та юнацькому віці ;
- **на специфіці будови і властивостях натурального ряду чисел;**
- на перманентному розумінні теорем та аксіом.

6. Яке визначення має аналогія?

- це така форма умовиводу, в якій від схожості одного предмета з іншим залежить подібність предмета навіть тоді, коли його вже не існує;
- це форма умовиводу, яка ґрунтується на схожості одних предметів і відмінності інших;
- це форма умовиводу, яка пов'язана з асоціаціями на основі контент аналізу;
- **це такий умовивід, де від подібності двох предметів у деяких ознаках робиться висновок про схожість цих предметів і в інших ознаках.**

7. В чому полягає сила наукової індукції?

- вона сприймає людей, якими вони є насправді і відкидає нещирість оточення;
- в тому, що кожний її крок пов'язаний з волею, почуттями, емоціями, які неможливо спростувати;
- вона безпосередньо виводиться з теорем і математичних формул;
- **в тому, що кожний її крок пов'язаний з фактами, досвідом, вона часто піддається перевірці.**

8. Який умовивід у логіці прийнято називати імовірним?

- умовивід, одержаний без засновків;
- **умовивід, в якому з істинних засновків певної структури одержують висновок, що може бути як істинним, так і хибним;**
- умовивід який одержаний із засновків у яких відсутній середній термін;
- умовивід, в якому з двох засновків, де перший істинний, а другий хибний одержують істинний висновок.

III рівень складності

5. Чим відрізняється наукова індукція від простого переліку?
- в ній висновки робляться на основі знань закономірностей;
 - в ній висновки робляться на основі семантичного аналізу;
 - в ній висновки робляться на основі знань власного досвіду;
 - в ній висновки робляться на основі знань будови предметів.
6. Від чого залежить ступінь імовірності умовиводу за аналогією?
- від існування подібних ознак;
 - від існування не подібних ознак;
 - від ступені дослідження порівнюваних предметів чи процесів;
 - від самопочуття того, хто проводить дослідження.
7. Для того, щоб підвищити надійність висновку у популярній (народній) індукції необхідно:
- збільшувати кількість досліджуваних випадків;
 - збільшувати різноманітність досліджуваних випадків;
 - враховувати характер зв'язку між досліджуваними предметами та їх ознаками;
 - необхідно мати декілька висновків, для того щоб вибрати оптимальний варіант.
8. Відомо, що традукція (переміщення) – умовивід, у якому засновки і висновок є судженнями однакового ступеня загальності, а це означає, що висновок робиться:
- від одиничного до загального;
 - від загального до загального;
 - від часткового до часткового;
 - від одиничного до одиничного.

ТЕМА 7. ЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗАПИТАНЬ І ВІДПОВІДЕЙ. ГІПОТЕЗА

I рівень складності

1. Запитання «В якому місті було підписано Брестський мирний договір?» є:
- змістовним;
 - складним;
 - некоректним;
 - незрозумілим.

2. Відповіді бувають:

- **вичерпні і невичерпні;**
- **прямі та непрямі;**
- **повні і часткові;**
- **допустимі і недопустимі.**

3. Доведення істинності гіпотези можна перевірити:

- **мистецтвом тлумачення;**
- **різноманітними висловлюваннями;**
- **фактами;**
- **готовими зразками сутності предметів.**

4. Запитання: «Скільки кілограмів має відстань між Полтавою і Києвом?» є:

- **зухвалим;**
- **коректним;**
- **пізнавальним;**
- **некоректним.**

5. Відповіді, що не усувають пізнавальної невизначеності називаються:

- **традуктивними;**
- **суб'єктивними;**
- **реальними;**
- **неправильними.**

6. Правильна відповідь, яка повністю усуває пізнавальну невизначеність називається:

- **сильною;**
- **тривіальною;**
- **толерантною;**
- **слабкою.**

7. В широкому значенні гіпотезу часто розуміють як:

- **аксіому;**
- **припущення;**
- **тлумачення;**
- **факт.**

8. Нетривіально некоректні запитання ще називають:

- **провокаційними;**
- **неадекватними;**
- **екзистенційними;**
- **іраціональними.**

II рівень складності

1. Що таке запитання?

- складне судження, що передбачає як мінімум два варіанти одержання правильної інформації – усну і письмову;
- думка, в якій зафіксована вимога або прохання поновити наявну інформацію з метою усунення або зменшення пізнавальної невизначеності;
- міркування, що вимагає короткої, беззаперечної і несуперечної відповіді;
- висловлювання, яке побудоване без порушення основних законів логіки.

2. Для того, щоб перевірити коректність запитання потрібно:

- правильно розставити у запитанні знаки пунктуації;
- запитати в авторитетних людей;
- пересвідчитися в істинності його передумов;
- перекласти речення на мову символів.

3. Коли піддається сумніву гіпотеза як імовірне знання?

- тоді, коли вступає у суперечність хоча б з одним фактом;
- тоді коли вступає в суперечність не менше, ніж з двома фактами;
- вона взагалі не піддається сумніву;
- тоді коли немає жодного реального факту.

4. Правильно сформульоване запитання є:

- одним з ефективних способів впливу пропонента на опонента;
- свідченням надзвичайно великого інтелектуального потенціалу суб'єкта пізнання;
- необхідною умовою ефективних пошуків відповіді;
- креативним способом вираження свого Я.

5. Що являє собою версія?

- це різновид гіпотези, предметом якої є окремі явища, факти, часто неістотні з точки зору науки;
- це різновид судження для позначення логічного змісту простого розповідного речення природної мови;
- це система висловлювань, що розкриває логічний зміст поняття;
- це логічна дія, у процесі якої встановлюється істинність якоїсь думки.

6. Відповіді на складні кон'юнктивні запитання вимагають:

- відповіді на всі прості запитання, які входять у складне;

- безпосереднього використання «логічного квадрата» та таблиці істинності;
- знання риторики і семіотики;
- опосередкованого та активного відображення цих запитань у свідомості.

7. Що являє собою відповідь?

- це думка, у якій щось стверджується чи заперечується стосовно предмета міркування;
- **це висловлювання, що обумовлене запитанням і висловлене в усній чи письмовій формі;**
- висловлювання, що відображає в собі суттєві закономірні ознаки предмета;
- це висловлювання яке адекватно відображає дійсність пізнаючим суб'єктом.

8. В чому полягає особливість часткової гіпотези?

- в тому, що вона є припущенням про певні закономірності, які стосуються всієї множини явищ відповідної предметної сфери;
- в тому, що вона є припущенням про притаманні предмету властивості або форми зв'язку між спостережуваними предметами і явищами;
- в тому, що вона є припущенням, яке стосується характеристики одного-єдиного предмета чи явища;
- **в тому, що вона є припущенням про певні закономірності, які стосуються тільки деяких елементів множини явищ відповідної предметної сфери.**

III рівень складності

1. У яких випадках застосовують гіпотези?

- коли неможливо в силу певних обставин отримати факти досліду;
- коли за допомогою дослідних фактів немає можливості пояснити причину явищ чи подій або зв'язків між ними;
- коли факти, здобуті шляхом досліду суперечать визнаним науковим положенням;
- коли потрібно довести дві й більше наукових істини.

2. Які запитання сформульовані некоректно?

- У чому полягає значення логіки?
- Хто написав п'єси Шекспіра?
- Коли перестануть вирощувати ананаси на Місяці?
- Як виник світ?

3. Які з даних запитань є логічно коректними?

- Хто може бути обраним народним депутатом України?
- Які інтенції властиві квадрату в точці перетину його діагоналей?
- Коли дурень буває розумним?
- Чому дорівнює відстань від Землі до Сонця?

4. Вміння формулювання запитання залежить від:

- знання логіки;
- знання емоційно-вольової сфери людини, яка буде відповідати на це запитання;
- знання семантичних правил;
- знання сфери реальності, яка відображається в запитанні.

ТЕМА 8. ЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТЕОРІЇ АРГУМЕНТАЦІЇ. МИСТЕЦТВО ПОЛЕМІКИ

I рівень складності

1. Структура спростування подібна до структури:

- судження;
- силогізму;
- аргументації;
- думки.

2. Демонстрація – це:

- частина доведення;
- операція з поняттям;
- правило силогізму;
- вид індукції.

3. Логічна помилка, якої несвідомо, ненавмисно припускаються в процесі суперечки – це:

- паралогізм;
- антиномія;
- софізм;
- епіхейрема.

4. В доведенні «Ця тварина зебра, бо вона смугаста» допущена помилка:

- підміна тези;
- доказ до публіки;

- хибна підстава;
- **тавтологія.**

5. Софізм – це:

- правило індукції;
- складне судження;
- вид дедукції;
- **ніщо не підходить з вищеперерахованого.**

6. Апорія – це вид:

- **парадоксу;**
- полісилогізму;
- паралогізму;
- умовиводу.

7. Софізми виникли:

- в Новий час;
- в Постсучасності;
- **в Античності;**
- в Середньовіччі.

8. Структура обґрунтування включає:

- показ;
- виставку;
- терміни;
- демонстрацію.

II рівень складності

1. Що є необхідною умовою для існування суперечки?

- наявність незадоволених людей, які не погоджуються предметом конфлікту;
- наявність суперечливих обставин, що спонукають до рішучих дій;
- **наявність протилежних думок, які не можуть бути одночасно істинними;**
- наявність людей із надзвичайно низьким рівнем культури.

2. Парадоксом у логіці називають:

- логічну помилку, якої несвідомо, ненавмисне припускаються в процесі суперечки;
- **будь-які несподівані висловлювання, особливо якщо несподіваність їх смислу виражена в дотепній формі;**
- логічну помилку, якої свідомо, навмисне припускаються в процесі суперечки;

- коротке гумористичне висловлювання про життя людей.

3. Що таке доведення?

- **це логічна дія, в процесі якої істинність судження, гіпотези, концепції обґрунтовується за допомогою інших суджень, істинність яких доведена раніше, або вони мають характер аксіом;**
- процедура використання певних знань, установок і норм для сприйняття якихось тверджень та оцінок;
- це процес опосередкованого активного відображення будь-якої проблеми у свідомості людини;
- процедура, що установлює хибність теорії чи гіпотези в результаті її емпіричної перевірки.

4. Специфікою спростування якоїсь тези фактами є:

- роздуми над уразливими місцями відповідної тези;
- **доведення хибності тези фактами дійсності, які їй суперечать;**
- доведення істинності хибних фактами об'єктивної реальності, яку не потрібно заперечувати;
- обов'язкова присутність під час процесу спростування як пропонента так і опонента.

5. Що є логічною основою необхідності доказового мислення?

- закон виключеного третього;
- всебічна перевірка гіпотези;
- примирення конфліктуючих сторін;
- **закон достатньої підстави.**

6. Що являє собою дискусія?

- це різновид публічної суперечки для якої характерні протистояння, конфронтація, протиборство сторін;
- **це публічна суперечка, яка ведеться компетентними людьми на зборах, симпозіумах, конференціях, у пресі, на семінарах і ставить за мету розв'язання певної проблеми і зближення позицій її учасників;**
- це суперечка, що виявляється у формі обміну думками з приводу тих чи інших теоретичних положень. подій тощо;
- різновид публічної суперечки під час якої сторони доводять істинність своїх припущень, а потім заперечують їх.

7. В чому виявляється суть одного з різновидів суперечки – суперечки заради істини?

- у тому, що пропонент розпочинаючи таку суперечку ставить собі за мету нав'язати свої переконання іншим людям;

- у тім, що учасників цієї суперечки зовсім не цікавлять висновки до яких вони приходять, головне для них – стан перебування в суперечці;
- у тому, що в ній ставиться мета – перемогти супротивника будь-якою ціною;
- у тому, що учасники даної суперечки можуть дотримуватись різних поглядів, але їх об'єднує спільна мета – встановити й обґрунтувати істинність того чи іншого судження.

8. Які думки, згідно із законом достатньої підстави, слід вважати достовірними?

- ті думки, що не викликають великої суперечності у пропонента та опонента;
- лише креативні, не тенденційні та демократичні думки;
- лише обґрунтовані, доведені думки, істинність яких встановлена;
- тільки чіткі, послідовні і несуперечні думки.

III рівень складності

1. Які існують способи спростування тези?

- спростування тези ірраціональною реальністю загального висновку;
- спростування тези фактами;
- спростування тези шляхом доведення істинності нової тези;
- спростування тези шляхом виведення із неї наслідків, що суперечать дійсності.

2. Коректними засобами ведення суперечки (тими, що відповідають вимогам логіки і моралі) є:

- використання софізмів;
- ініціатива – «наступ найкраща оборона» (але все при певних обставинах – можливо і почекати доки супротивник «розкриє свої карти»);
- виведення раптових, несподіваних для опонента висновків з його тези чи аргументів;
- хитрощі відносно аргументів («аргумент до особи», «аргумент до публіки»);

3. У структуру доведення входять;

- проблема, істинність якої неможливо довести емпіричними засобами і навіть відсутній правильний шлях для пошуку істинності;
- положення (судження), істинність якого треба обґрунтувати (довести);
- демонстрація (або спосіб доведення);
- судження, істинність яких уже доведена раніше, або вони мають

характер аксіом.

4. Щоб уникнути логічних помилок в теорії аргументації використовують правила відносно тези. Це:

- **теза повинна бути ясною і чітко сформульованою;**
- **теза протягом всього процесу обґрунтування повинна бути зміненою;**
- **теза повинна бути насичена креативністю і духовністю;**
- **теза протягом всього процесу обґрунтування повинна залишатися незмінною.**